

Datum
2024-11-19Dnr
U2024/01169
Er referens
U2024/01169Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Offentlighetsprincipen eller insynslag: Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28) samt Offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet (U2024/01169)

IFAU har läst utredningen och promemorian med utgångspunkt i vårt uppdrag att följa upp och utvärdera arbetsmarknads- och utbildningspolitik samt arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

IFAU vill inledningsvis framhålla tre centrala principer för utformningen av regelverken inom skolväsendet:

1. Lagstiftningen bör utformas med utgångspunkt i elevernas och samhällets intressen. Skolhuvudmännens egenintressen bör vara underordnade.
2. Regelverken för fristående huvudmän bör vara enhetliga och gälla samtliga huvudmän. Det minskar risken för strategiskt beteende med oförutsägbara konsekvenser.
3. Fristående huvudmän som inte kan uppfylla centrala åtaganden, såsom krav på insyn, bör inte ges tillstånd att bedriva skolverksamhet.

Vi har följande synpunkter på förslagen i utredningen och promemorian:

- 1) IFAU tillstyrker utredningens förslag att offentlighetsprincipen införs i hela skolväsendet (SOU 2024:28, Kap. 11). Vi föredrar offentlighetsprincipen framför en insynslag av följande skäl:
  - Offentligfinansierad skolverksamhet bör följa svensk förvaltningstradition med offentlighetsprincipen som grund.
  - Offentlighetsprincipen säkerställer samma möjligheter till insyn för kommunala och fristående huvudmän.

Datum

2024-11-19

- Insynslagen är obeprövad och kräver omfattande precisering av vilka handlingar och uppgifter som omfattas.
  - Framtida behov av data för granskning och uppföljning kan inte alltid förutses, vilket riskerar att viktiga uppgifter inte omfattas av en insynslag.
- 2) IFAU tillstyrker inte de undantag för små enskilda huvudmän som föreslås i promemorian.
- Vi instämmer i att små huvudmän kan ha begränsade administrativa resurser, men detta gäller oberoende av huvudmännens juridiska form.
  - De föreslagna undantagen riskerar att skapa incitament för fristående huvudmän att strategiskt omorganisera verksamheten för att omfattas av lättnaderna.
- 3) IFAU tillstyrker de föreslagna övergångsreglerna för att ge huvudmän tid att anpassa sig till de nya reglerna.
- 4) IFAU understryker att offentlighetsprincipen med lätttnadsregler, eller en insynslag, trots våra invändningar är att föredra framför förslaget i Skolinformationsutredningens delbetänkande om en ny insamlingsorganisation (SOU 2023:21).
- Vi har tidigare påpekat (IFAU, dnr 122/2023) att en omflyttning av datainsamlingen från SCB till Skolverket riskerar att kraftigt försämra tillförlitligheten och tillgången på skolstatistik.
- 5) Om lätttnadsregler införs, bör följande beaktas:
- Allmänhetens rätt till insyn i skolverksamheten bör inte bero på huvudmännens val av organisationsform, exempelvis om eleverna delas upp i ett fåtal stora enheter eller flera små enheter. Därför bör lättnader baseras på både antal enheter och antal elever.
  - Vi delar inte promemorians uppfattning att årsvisa variationer i elevunderlaget gör det olämpligt att använda elevantal som grund för lätttnadsregler. Fristående huvudmän beslutar själva hur många elever de antar till sin verksamhet och bör sällan drabbas av oväntade ökningar i elevantal. Därmed är risken liten att de plötsligt belastas av det utökade administrativa arbete som offentlighetsprincipen medför.
  - Undantagen bör inte gälla verksamheter organiserade som mindre fristående franchiseföretag utan formell koncernstruktur. Annars finns risk att fristående skolhuvudmän väljer denna organisationsform för att berättigas till lättnader i tillämpningen av offentlighetsprincipen.

Datum
2024-11-19

- 6) IFAU noterar en inkonsekvens mellan skrivningarna på sid. 18 och sid. 23 i promemorian avseende koncerner. Vi föreslår att skrivningen på sid. 23 används, i kombination med begränsningsregler baserat på antal elever.
  - IFAU anser att den senare skrivningen är att föredra, i kombination med någon maxstorlek gällande antal elever.
  - Det är vidare oklart vad skrivningen på sid 18 betyder.
- 7) IFAU anser att rätten till anonymt tillträde till skolans lokaler för att granska allmänna handlingar under skoltid (sid. 26 i promemorian) bör begränsas för både enskilda och offentliga huvudmän, med hänsyn till elever och lärares säkerhet.
- 8) IFAU avstyrker förslaget att fysiska personer ska undantas offentlighetsprincipen (sid. 21 i promemorian).
  - IFAU vill påpeka att endast kommuner är skyldiga att bedriva förskole- eller skolverksamhet. Enskilda huvudmän är fria att välja en verksamhetsform som är förenlig med allmänhetens rätt till insyn och samtidigt värnar den egna integriteten.

Arkivering

- 9) IFAU har följande synpunkter på regelverket för fristående skolhuvudmän som omfattas av arkivlagen (avsnitt 3.5 i promemorian):
  - Handlingar om fristående huvudmäns organisation, kostnader med mera bör arkiveras digitalt i stället för att gallras efter sju år (eller tidigare).
  - Skolverket bör ges ansvaret för att upprätta ett centralt skolarkiv.
  - Regler bör införas för hur fristående huvudmän ska hantera arkiv vid avveckling, försäljning eller konkurs.

Konsekvensanalys

- 10) IFAU anser att promemorians konsekvensanalys borde ha inkluderat en bedömning av hur regeländringarna kan påverka skolmarknadens funktionssätt och framtida struktur. En sådan analys hade kunnat tydliggöra riskerna med lättnadsreglerna.

Datum
2024-11-19

I detta ärende har generaldirektören Martin Söderström beslutat. Anna Sjögren och Björn Öckert har varit föredragande.

[Klicka här och skriv namn]

[Klicka här och skriv namn]